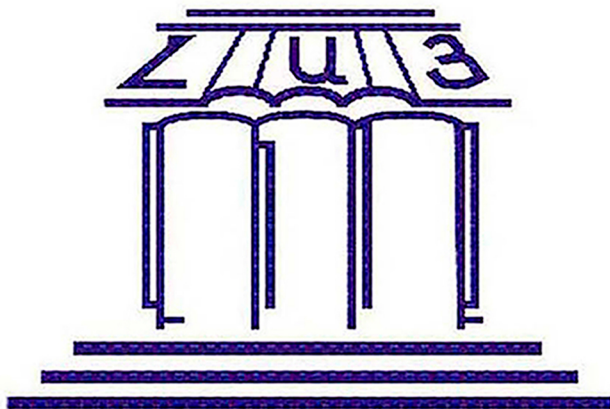

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ն. ԲԵԼՅԱԿՈՎ

ՓԱՓԼԻԿԻ

891.71ժ
Բ-43

ՊԵՏՏՐԱՏ

1 9 3 1

ՅԵՐԵՎԱՆ

-6 NOV 2011

891-7115

F-43

Hy

Ն. ԲԵԼՅԱՆՈՎ

1007
32602

1542

Փ Ա Փ Լ Ի Կ Ը

Փոխ. ռուս.
Հ. ՄԵԼԻԻՔ. ՓԱՐՍԱԴԱՆՅԱՆ

15.108
CH-7

ՊԵՏԶՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

04.03.2013

2741

Պետերատի տպարան
Գրառ. № 6769 (բ)
Հրատ. № 1636
Պատ. № 2566
Տիր. 5.000

Ն. ԲԵԼՅԱՆՈՎ

ՓԱՓԼԻԿԸ

Ծերունի Ավոն Թառա գլուղի հովիվն էր։ Նա տեղափոխվել էր այստեղ ուրիշ գավառից, բերելով իր բոլոր ունեցած-չունեցածը՝ սրինգը, մածնի կճուճն ու մորակը։

Ավույի սրինկն ու կճուճը հին էին, շատ հին։ Նրանք մնացել էին Ավույի հոր մահից հետո վորպես ժառանգություն, ուստի և իրենից, Ավույից ավելի մեծ էին, իսկ մորակը Ավույի շինածն էր և ամեն զարնան նորոգվում էր։

Սրինգն ու կճուճն իրարից բաժանվում էին միայն ձմռան ամիսներին, իբրեւ սրինգը մի փալատի մեջ խնամ-

քով փաթաթված ճանգստանում եր դարակում, իսկ կը-
ճուճը տարին բոլոր բարեխիղճ կերպով կատարում եր իր
պարտականությունը՝ մածնաբրդում կամ ապուր մատա-
կարաբերով Ավուխն: Ինչ վերաբերում ե մտրակին, նա
ամառվա չարքաշ կյանքից ախպես հալ ու մաշ եր լինում,
վոր մի կողմն եր նետվում քինչև գարուն:

Բայց հենց վոր գարունը բացվում եր ու խոտը կա-
նաչում, սրինգն իսկույն ցած եր իջնում դարակից, ա-
զատվում կեղտոտ փալասի սիրալիր գրկից ու տեղափոխ-
վում ամառանոց, ախինքն Ավուխ թե՛ ընդարձակ, բայց
փալասից վոչ մաքուր գրպանը, վորտեղ և ապրում եր
մինչև խոր աշուն, իսկ մտրակը վերանորոգվում ու ան-
միջապես գործի յեր անցնում:

Ծերունի Ավոն վաչելում եր ամբողջ գյուղի սերն ու
համակրանքը լավ յերաժիշտ լինելու պատճառով:

Գարունը գալիս ե անա: Հոտը պիտի տանել արոտ:
Գյուղխորհրդի նախագահն ուզում ե այդ առթիվ ժողով
գումարել՝ մի քանի կարևոր հարցեր պարզելու համար:
Բայց նրան չի հաջողում հավաքել գյուղացիներին, մա-
նավանդ կանանց, և նա ստիպված ե լինում դիմել Ավուխ
ոգնություն: Ահա հենց այդ ժամանակ ե, վոր սրինգը
յերկար քնից հետո տեղափոխվում ե հովվի գրպանը:

Ավոն բարձրանում ե սլրի գագաթը, նստում կանաչ
խոտի վրա ու սկսում նվագել: Գյուղն իրար ե անցնում:
Ամենից առաջ դուրս են թափվում փոտաբորիկ յերեխա-
ները. սրանց յետևից շարժվում են տղամարդիկ տրեխ-
ների թերերը կապելով ու չիբուխները լցնելով, ապա կա-
նայք՝ վորը իրիկը փռոպանելով, վորը գուլպան գործելով
և, վերջապես ծերունիները, վորոնք իրենց ցուպին հենված

մանր ու արագ քայլերով շտապում են աչնտեղ, վորտե-
ղից գալիս, տարածվում են քաղցր հնչյունները:

Վաղուց արդեն բոլորը շրջապատել են Ավուխն, բայց
նա վոչվոքի չի նկատում: Նա տարվել ե, հոնքերը կա-
խել, աչքերը փակել, միայն մատներն են արագ-արագ
վազում յետ ու առաջ, իսկ սրինգը նվագում ու նվա-
գում ե իր յերկար ու տխուր յերգը՝ հին ու դառն ան-
ցլուի մասին:

Ամբողջ գյուղը ներկա յե, բայց տիրում ե խորին
լուռություն: Մանուկները շարվել են Ավուխի դիմաց, վորը
նստած, վորը կանգնած, աչքերը նրա մատներին հառած
ու բերանները բաց:

Տղամարդիկ չիբուխները մոռացել, հափշտակվել են
Ավուխի նվագով, իսկ կանայք, ձեռները ծոցը դրած, «ախ
ու «վախ» անելով որորվում են աջ ու ձախ:

Նախագահը, հանգամանքից ոգտվելով, անցնում ե
գործի: Ժողովը բացվում ե: Շտապ քննվում ու վորոշ-
վում են մի քանի հարցեր՝ արոտատեղիների հարցը, հով-
վի վարձատրության հարցը... և ժողովը փակվում ե, բայց
վոչվոք տեղից չի շարժվում: Բոլորի ուշքն ու միտքը
Ավուխի հետ են: Լսվում են բացականչություններ՝

— Ավո ջան, Ավո, մի պարի յեղանակ, պարի յե-
ղանակ:

Այս անգամ սրինգը խոսում ե այլ կերպ: Տխուր ու
մեղամաղձոտ յեղանակին հաջորդում են ուրախ, զվարթ
հնչյուններ: Բոլորի տրամադրությունը բարձրանում ե:
Չալառու հնչյունները ամենին ել թարմացնում ու աշխու-
ժացնում են:

Ավոն ախպես եր կապված իր սրինգի ու կճուճի հետ,

վոր աշխարհի չերեսին կարծես ել վոչ մի բան նրան հարկավոր չեր:

Բայց վոչ, նա սաստիկ ցանկանում էր մի շուն ունենալ, և նրան իսկապես հաջողվեց զտնել սրտի ուզածը: Թեև գտածը մեծ բան չեր, միայն մի շնիկ, բայց Ավուլի ուրախությանը չափ ու սահման չկար:

Ամառ էր, Հովիվը գնում էր դեպի գետափի ուռենիները՝ զամբյուղի համար ձյուղեր կտրելու: Մնառանգապես տնակի մոտով անցնելիս նրա ափանջին հասավ ինչ-վոր խուլ ձայն: Կարծես մեկը տնջում էր: Ավոն դիտեց, վոր տնակում վոչվոք չի ապրում: Այնուամենայնիվ, հետաքրքրոթյունից դրդված, մոտեցավ սանդուխքներին: Այնտեղ նրա աչքին ընկավ մի բրդի քուլա:

— Ձեռնոցների համար պետք կգա, — մտածեց նա ու կռացավ, վոր վերցնի, բայց այդ բոպեյին բրդի քուլան, վոր մի փոքրիկ շնիկ էր, վնգսաաց ու փախավ: Ավոն տեսավ, վոր իրեն ցանկութունը կատարվելու չէ: Նա կանչեց շանը: Սկզբում շնիկը չեր վստահում մոտենալ: Հեռվում կանգնած, պոչը թափ տալով՝ նայում էր Ավոյին, բայց հետո սկսեց կամաց-կամաց մոտենալ, և չեր Ավոն քնքշորեն շոյեց նրա փափուկ բուրդը, շնիկը բարեկամաբար լիզեց նրա ձեռքերը:

Թեև շունը շատ նիհար էր, բայց յերկար ու քնքուշ բուրդ ուներ. Հովիվը նրա անունը դրեց Փափիկ: Փափիկը շուտով ընտելացավ իր անունին, սիրեց տիրոջը, և այդ օրվանից սկսած Ավոն ու Փափիկը անբաժան ելին:

Փափիկը Ավուլի սիրո և ուշադրության առարկան էր: Յեզ ինչպես կարելի չեր չսիրել այդ փոքրիկ ու խելացի արարածին:

Մի անգամ Ավոն դարձյալ գնաց դեպի ուռենիները: Շոգ օր էր: Նա հանեց վերարկուն ու նետեց թփերի մեջ, վոր վերադառնալիս վերցնի:

Ճյուղերը կտրելով առաջ եր անցնում և չնկատեց. թե ինչպես շունը լեռ մնաց: Հովիվն ուզում էր արդեն տուն վերադառնալ, չեր տեսավ շունը չկա:

— Փափիկ, Փափիկ, — ձայն տվեց նա:

Արձագանգը թնդաց սարում, բայց շան ձայնը չլսվեց: Ավոն մոտեցավ թփերին, տեսավ վերարկուն ել չկա: Մի անգամից լերկու կորուստ... Այդ բանը նրա համար շատ ծանր էր: «Դարձյալ մենակ մնացի», մտածեց հովիվը քալերն ուղղեց դեպի տուն: Բայց դեռ բակը չմտած՝

բաց Փափիկի գոմոցը: Հովիվի սիրտը մխաց ուրախությունից: Նա նայեց դեռ ուղեն ու տեսավ, վոր Փափիկը սանդուխքների վրա ինչ-մոր բանով է զբաղված. լեռ-լեռ

ե դնում ու ատամներով ինչ-վոր բան ե քաշ տալիս: Ավոն թագնվեց ու սկսեց դիտել: Շուտով ամեն ինչ պարզվեց: Տեսնելով, վոր սերը վերարկուն գցեց թփերի մեջ ու հեռացավ, խելացի կե դանին վճռում ե, վոր հարկավոր ե տուն տանել: Յեվ ահա ուռենիներն մոտից վերարկուն քարշ տալով բերում հասցնում ե մինչև սանդուխքները, ուզում ե վեր քարձրացնի, բայց այստեղ հանդիպում ե անհաջողության: Հենց այդ ժամանակ վրա յե հասնում Ավոն ե թագստի տեղից տեսնում, թե ինչպես հավատարիմ շունը ձիգ ե տալիս վերարկուն, քաշում, քաշքըշում, պլուխը թափահարում, հաշում, վնգստում գոմբռում, նորից ձիգ տալիս, նորից թափ տալիս, բայց վերարկուն կպել ե սանդուխքներին ու չի շարժվում տեղից: Վերջապես՝ ուժասպառ յեղած, նա ընկնում ե վերարկուն վրա ե, հոսահատված, սկսում վռնալ կցկտուր ձայնով: Հեշտ բան հո չի այդ ձևով կես վերստ ճանապարհ կտրելը:

Ավոն ձայն տվեց: Փափիկը վեր թռավ ու կայծակի արագությամբ նետվեց դեպի ծանոթ ձայնը, գտավ իր տիրոջը ե չգիտեր, թե ինչպես արտահայտի ուրախությունը: Նա թռչկոտում, վազվզում եր Ավոյի շուրջը, լիզում նրա ձեռքերը, յերեսը... Զգացված Ավոն գրկեց շանը ու զնաց դեպի սանդուխքները, վոր վերկարկուն վերցնի. ե այդ ժամանակ նկատեց, վոր վերարկուն ընկել ե մեխին, ե այդ պատճառով Փափիկը չի կարողանում տեղից շարժել:

Վերջապես՝ յերկուսն ել ներս մտան: Ավոն սկսեց ընթրիքի պատրաստություն տեսնել, իսկ Փափիկը նրա դիմացը նստած, անհամբեր պոչը շուտ-շուտ հատակին եր խփում ու ագահ աչքերով հետևում Ավոյի ձեռքերին:

Այսպես Փափիկն ապրեց Ավոյի հետ մոտ յերկու տարի:

Ճուտիկներ ել ունեցավ, շատ խելացի ու հավատարիմ շուն դարձավ:

Ձմեռն անցավ: Գարունը յեկավ: Հոտը պիտի տանելին արոտ: Յերեկոյան Ավոն շուկեց մտրակը, սրինդը դրեց գրպանը, ամեն ինչ կարգի բերեց ու պառկեց: Հենց նոր եր քուն մտել, յերբ Փափիկը մոտեցավ Ավոյին ու թաթով խփեց մեջքին: Նա ուզում եր դուրս գալ սենյակից: Ծերունին դուռը բաց արեց, շանը բաց թողեց ու սպասում եր նրա վերադարձին, վոր նորից պառկի: Հանկարծ Փափիկը վնգստալով յետովեց ներս: Նրան հետապնդում եր կատվի չափ մի պստիկ շնիկ: Հովիվն իսկույն դուռը փակեց, վոր ոտար շունը ներս չմտնի, ու տարակուսեց:

— Այ քեզ բան,— մտածում եր նա,— իմ Փափիկը մեծ շներից անդամ չի վախենում, ինչո՞ւ այս փոքրիկ շնիկից այսպես վախեցավ:

Բայց ինքը Փափիկից ավելի շատ վախեցավ:

— Չլինի՞ կատաղած եր,— մտածում եր նա ե այդ միտքը ամբողջ գիշեր հանգիստ չեր տալիս նրան: Իսկ շունը մի անկյունում պառկած մերթ վնգստում եր, մերթ շուտ գալիս, իր թաթիկին նայում:

Ավոն ել չհամբերեց:

— Փափիկ, Փափիկ, թաթիկդ ցույց տուր տեսնեմ: Շունը մեկնեց թաթը: Նրա վրա վերք կար: Այս հանգամանքը ավելի ես փշաղրեց Ավոյի տրամադրությունը: Հովիվը թունդ քացալսով աչքեց վերբը:

— Հուսանք, վոր թույնը դեռ չի տարածվել արյան մեջ, իսկ վերքի մեջ յեղածն արդեն աչքեցի: Վոչինչ,

Փափիլիկ, առ այժմ մեր գործը լավ ե գնում,—ասաց նա ու սկսեց շոյել շան գլուխը:

Շուենն ուրախացավ, կարծես հասկացավ տիրոջ սա-
սածն ու արածը:

Յերկար չի տևում զարնանային գիշերը: Շուտով գետի կողմից լավեցին բազերի ձայներ: Արևը ծագեց: Դաշտերը, անտառները, մարգագետինները կյանք առան, խնդացին:

Ել քուն կտանի:

Ավոն դուրս լեկավ խրճիթից, կանգնեց սանդուխք-
ների վրա, հիացմունքով դիտեց զարնան առավոտը, ապա
դուրս բերեց կճուճը: Բայց այսօր մածնաբերդուճը նրան

շատ անհամ եր թվում. գիշերվա դեպքը նրա գլխից դուրս
չեք գալիս:

— Դեհ, գնանք, Փափիլիկ,—ասաց նա ու դուրս լե-
կավ տնից:

Նա նվազելով շրջում եր փողոցները: Գոմերում ի-
րարանցումն սկսվեց: Կովերը, լեզները, վոշխարները դա-
դարեցին հին ու փոշոտ խոտը ծաւելուց: Սրնգի ձայնը
նրանց հիշեցրեց մարգագետնի թարմ, անուշահոտ խոտը,
դաշտերի մաքուր ողը, գետակների ու աղբյուրների սա-
ռն ու զուլալ ջուրը:

Մանուկները վրա հասան, գոմերի դռները բացեցին,
և մի ակնթարթում փողոցը լցվեց ուրախ աղմուկով: Յե-
լեխաներ, կենդանիներ, իրար հրելով, թռչկոտելով, գո-
չելով վազում ելին դեպի այն կողմը, վորտեղից լավում
եր սրնգի ձայնը:

Ավոն հոտն առաջն արած՝ դանդաղ անցնում եր ու
նվազում. իսկ Փափիլիկը հպարտ-հպարտ քայլում եր տի-
րոջ կողքից, աչքը հոտի վրա: Վաչ եր, վոր կենդանիներ-
ից մեկն ու մեկը չեա մնար կամ մի կողմ փախչեր: Նա
կաշմակի արագությամբ վրա չեք հասնում, հանցավորին
կարգի բերում ու նորից վերադառնում իր տեղը: Մի
խոսքով՝ նա իրեն պահում եր շատ լուրջ ու գիտակից:

Յերբ հասնում ելին արոտատեղ ու հոտը ազատ լեզու և Փափիկը կրկնապատկում էր ուշքն ու լեռանդը. վոր հոտը ցիր ու ցան չլինի: Կարծես հասկանում էր, վոր ծերունի Ավոյի համար դժվար է դես ու դեն վազվզելը և, դեկավարվելով տիրոջ նվազած լեզանակներով, կատա-

րում էր ահն բոլորը, ինչ հարկավոր էր: Յերբ Ավոն նըվազում էր լերկար ու ձիգ, այդ նշանակում էր, վոր կեսօր է, հոտը պիտի ջրել: Յերբ աշձակում էր կարճ ու կտրուկ ձայներ—հոտը պետք էր ուրիշ տեղ տանել: Յեվ, իսկապես, Ավոն ուժասպառ կլիներ, լեթե Փափիկը չլիներ: Ծերունի շատ լավ էր հասկանում այս հանգամանքը և հաճախ մտածում էր. «Ի՞նչ կլինի իմ հալը, լեթե մենակ մնամ»...

Անցան օրեր, շաբաթներ, անցավ մի ամիս... Փափիկը առողջ էր և ճշտութամբ կատարում էր իր բոլոր պարտականությունները: Ավոն սիրտ առավ: Բայց լերկրորդ ամսվա ընթացքում հովիվը նկատեց, վոր շունը տըխուր է, փոշինչ չի ուտում: Եւ կանչեց շանը: Շունը մոտեցավ, բայց մի տեսակ սողալով, դունչը շուռ ու մուռ

ատլով, կարծես ամաչում էր կամ իրեն հանցավոր էր զգում տիրոջ առաջ: Սկզբում նա սիրալից քսքսվում էր Ավոյին, բայց մեկ էլ հանկարծ անուպատեյի ատամներով բռնեց նրա ձեռքը ու ամուր սեղսեց: Թեև չկծեց, բայց իր արարմունքից կարծես ամաչելով՝ փախավ մտավ փայտանոցը, թափվեց տախտակների տակ ու սկսեց խռպոտ ձայնով հաջել: Հովիվի սիրտը ճճվեց: Պարզ էր, վոր շունը կատաղել էր: Այդ օրը նա հոտը դուրս տարավ առանց Փափիկի:

Յերեկոյան սովորականից շուտ վերադառնալով տուն՝ Ավոն շտապ-շտապ մոտեցավ փայտատանը և ձեռքից նայեց ներս: Փափիկը նստած՝ քար էր կրծում և բերանը լիքն էր փրփուրով: Հանկարծ նա վեր թռավ տեղից ու

սկսեց այս ու ա՛յն կողմը նստիլ, տարօրինակ կերպով հաջել: Նա ահարկու լեր: Ել ճարչկար: Հարկավոր եր նրան գնդահարել: Ավոն դնաց հարեանի մոտ՝ հրացան բերելու, բայց մինչև նրա վերադառնալը՝ շունը անհետացել եր: Ավոն նկատեց, վոր պատի տակ ճեղք կար բացված:

Յերկար ժամանակ հովիվը փնտռում եր շանը: Նա շրջեց այն բոլոր տեղերը, վորտեղ Փափիկը կարող եր թագնված լինել, բայց չգտավ: Մի քանի օրից հետո Ավոն լուր հասավ, վոր Փափիկը կծուտել ե յերեք հոգու մի կնոջ և յերկու տղամարդու, վորոնցից յերկուսն արդեն գնացել են քաղաք բժշկվելու, իսկ յերրորդը — մի ծերունի՝ չեր ցանկացել գնալ: Նա հավատացյալ եր լեղել, հույսը աստծու վրա յեր դրել ու աղոթքով եր ուղեցել բժշկվել կարծելով, վոր աստված չի թողնի, վոր մարդ արարածը, շան կծելուց մեռնի: Բայց աղոթքները, իհարկե, չփրկեցին, և ծերունին հիվանդացավ: Յերբ նրան տարան հիվանդանոց, արդեն ուշ եր, ել վոչ մի ոգնութուն չեր կավանդանոց, արդեն ուշ եր, ել վոչ մի ոգնութուն չեր կարելի հասցնել, և նա մեռավ: Մյուս յերկուսը Մոսկվայում բժշկվելուց հետո վերադարձել և պատմում ելին, թե ինչպես են այնտեղ ոգնութուն հասցնում այդ հիվանդներին և ինչ խրատներ են տալիս: Որինակ, բժշկվելուց հետո ամբողջ մի տարի վոչ մի վոգելից խմիչք չի կարելի գործածել, հակառակ դեպքում բժշկութունը կորցնում ե իր նշանակութունը:

Բժշկվածներից մեկը — Մարիաժը — առհասարակ խմելու սովորութուն չուներ և նրա համար պատահած դեպքում զսպվելը դժվար չեր, իսկ Սիմոնը, վոր առաջներում գինու շշին լավ բարեկամ եր, ամեն կերպ աշխատում եր կատարել բժշկի բոլոր խորհուրդները և չսայթաքել: Բայց նա դիմացավ միայն հինգ ամիս:

Մի անգամ նրան հրավրեցին հարսանիք: Այստեղ նա ել չդիմացավ ու մի բաժակ ողի խմեց, վոր ախորժակը բացվի, կարծելով, վոր մի բաժակը չի կարող վատ հետևանք ունենալ: Բայց հենց այդ բաժակն եր, վոր նրա տունը քանդեց: Կարճ ժամանակից հետո նա հիվանդացավ և յերկար տանջվելուց հետո մեռավ:

Գիշերում ելի մի անգամ թփուտում և հանդիպեցի Ավոյին: Նա ինձ պատմեց այդ դեպքի մասին, վոր նրա վրա սաստիկ ազդել եր: Նա մտահոգված եր այս հարցով, թե ով եր այստեղ մեղավոր — ինքը, վոր ժամանակին չվոչընչացրեց շանը, թե մարդկային տգիտութունը, թուլութունը, աստվածավախութունը:

— Իսկ ինչ լեղավ Փափիկը — հարցրի յես:

— Յերկար փնտաելուց հետո յես նրան գտա անտառում, թփերի մեջ: Այնպես նիհարել եր, վոր չեր կարելի ճանաչել. աչքերը պղտորվել, խոր ելին գնացել, ծնոտը թուլացել ու կախ եր ընկել: Իմ սիրուն Փափիկից ել վոչինչ չեր մնացել: Նա չեր կարողանում քալել, այլ մի կերպ քաշ եր տալիս իր թուլացած մարմինը, հենվելով առաջի վոտների վրա: Նա դնչով քանդեց ծառի բնի մոտ յեղած մամուռները, գլուխը խցկեց քանդած փոսի մեջ և թուլ

ու փոխված ձայնով փոռնաց: Կարծես փողբուժ եր իր
զժբախտ վիճակը: Յես կանչեցի: Փափրկը մի կերպ կանգ-
նեց առաջի վոտքերի վրա, ապա որորվեց մի վալրկյան
ու միանգամից փռվեց գետնին:

— Կորավ հավատարիմ ոգնականս ու ընկերս,— բա-
ցականչեց Ավոն՝ արևոր զլուխը շարժելով:

«Ազգային գրադարան»

NL0383519

2741

ԳԻՆԵ 20 ԿՈՊ. (1 Տ.)

Н. БЕЛЯКОВ

ЖУЧКА

Госиздат ССР Арменії
Эридань - 1931